

részlete feküdt, mellette egy 80 cm hosszú, markolatánál és végénél díszített ezüstlemezzel borított kard, díszített ezüstcsat, vas-, és bronzcsat, díszített ezüstlemez-ből készült törhüvely darabja, arany Gratianus érem és egy nyílhegy. Az omladék alatt bizonyos helyeken (úgy tűnik, hogy eredetileg egy-egy helyre lerakott) nagy mennyiségű átizzott növényi magot találtunk. Az, hogy ez az épületrész kapcsolódott-e közvetlenül a nagy épületünkhöz, vagy egy különálló épület (horreum), a következő évi feltárás során dőlhet el.

Az udvar déli oldalán is tovább haladtunk a feltárással. Ezt a szakaszt már annyira elszántották, hogy a 4. századi járósínt sem maradt meg. Egy-egy szakaszon kőomlások utalnak kisebb épületmaradványokra, koruk azonban nem azonosítható. Egy ló-, és két kutyacsontváz, valamint a nyugati oldalon, a már korábban feltárt kora császárkori épület újabb szakasza (rajta egy késő római tömegsírral) került elő.

A nyugati traktusban ismét kinyitottuk az épületrész egy 2000-ben feltárt szakaszát, hogy kiemeljük a peristylumban visszatakart falfestményeket. Körülbelül 80 négyzetméternyi, kisebb-nagyobb felületekben lezuhant, több rétegben fekvő, geometrikus és növényi díszítésű freskót emeltünk ki. A padló itt is, úgy, ahogy a peristylum többi részén agyag, vékony terrazzo réteggel, melyre valószínűleg márvány-, vagy kőlapot helyeztek. A nyugati homlokzat pillérsorából újabb pillérek kerültek elő, több helyiség, néhol a megmaradt terrazzo padlóval. A padlószint ezen a szakaszon a talajfelszíntől alig 10 cm-re volt. Itt, ahogy az épület többi részén is, padlófelújítást, épületbővítést, átépítést figyelhettünk meg. A padlószintről előkerült érmek alátámasztják korábbi megállapításunkat, hogy a 4. sz. utolsó negyedében, vagy végén az épület tűz által pusztult el.

Az északi traktusban több őskori, az udvaron két középkori gödröt tártunk fel.

Munkatárs: ifj. Bóna István. Az ásatáson részt vett Prander Péter régész, Boruzs Katalin, Csirke Orsolya, Lantos Balázs, Sebők Bernadett egyetemi hallgató.

NÁDORFI GABRIELLA

243. Szabadhidvég, Pusztavár

(Fejér megye) Ó

2000. november és december hónapban a Kulturális Örökségvédelmi Igazgatóság megbízása alapján öt napi munkával felmértem az őskori földvárat. A sáncon belüli terület teljes egészében szántóföld. A mérés idején az egész terület már magasra nőtt, őszi vetésű repce borította, ezért a belső területet akkor nem lehetett mérni. A mérés ekkor magára a sáncre, a domb külső oldalára és a külső terepre korlátozódott. A megszerkesztett térképen a belső területen az 1:10000 méretarányú topográfiai térképről vettem át két szintvonalat, hogy valami utalás legyen a belső terület domborzati viszonyaira. Ezeket az átvett szintvonalakat azonban nem lehetett összekötni az általunk megszerkesztett szintvonalakkal.

2001. július 28-án végeztem el a földvár belső területének a felmérését, az előző évi főpontokból kiindulva. A szerkesztésnél a mostani szintvonalakat összekötöttem a tavaly felmért szintvonalakkal. A belső terület kissé kidomborodik, két kiemelkedő részre oszlik, ezek közül a DK-re eső, nagyobbik rész alig 1 m-rel magasabb.

Miklós Zsuzsa révén közben egy légi felvételt kaptam a Pusztavárról, amely 1953–54 körül készült (MTA Régészeti Intézete R.75.349.). Ezen egy árok és egy sánc határozott vonala látszik, amely az ÉK-i oldalon erdővel borított árkából indul, erősen görbülő ívben halad át a belső területen és a Ny-i peremig tart. Ez a sánc a belső terület ÉNy-i részét választja le, amely az egész területnek kb. egyharmada. A légi felvétel szerint az árok a belső sánc D-i, DK-i oldalán volt, tehát DK-re eső, nagyobbik belső terület felőli védekezést jelentette.

Ebből az árokból és sánctól ma már semmi sem látszik, teljesen összeszántották. Az ÉK-i oldal erdővel borított árka és annak Ny-i oldalán lévő emelkedés (sánc?) még mutatja a védővonal elejét. Csak legalább 50–70 m hosszú kutatóárokkal lehetne az egykori sánc és árok metszetét megállapítani. A két elkülönülő rész időbeli kapcsolatára csak ásatással lehetne adatokat kapni.

Munkatárs: Terei György.

NOVÁKI GYULA

244. Szabadszentkirály határa

(Baranya megye) Ró

Az M6-56 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalának Baranya megyei szakaszán két részletben, 2001. április 10.–május 11. és október 8–18. között végeztünk terepbejárást. A területet a nyomvonalon 100-100 méteres sávban jártuk be, illetve adott esetben a lelőhely teljes kiterjedését meghatároztuk. A kijelölt terület 77,9%-át sikerült bejárni, a többi rész erdő, mocsár, gyepterület miatt járhatatlan volt.

A vízjárta mocsaras árok K-i oldalán, az árok és a Horváth-tanyához vezető út közötti magaslaton római kori telepnyomot találtunk (48. lh.).

A leletek a Janus Pannonius Múzeum gyűjteményébe kerültek.

KÁRPÁTI GÁBOR

245. Szárazd, Gerenyás

(Tolna megye) Ó, Kö

2001-ben a Tolna megye őskori és középkori várai című kutatási program keretében folytattam a légi felderítéseket, terepbejárásokat. A munkához a Nemzeti Kulturális Alapprogram, az OTKA és az Ócsényi Repülőklub nyújtott anyagi segítséget.

A falutól É-ra, a Kapos déli partján, az ártérből kiemelkedő dombon található a középkori földvár. A már több alkalommal légi fotózott lelőhelyet 2001-ben

bejártam. A vár területe legelő volt. A vakondtúrásokban és a rókalyukak kikotort földjéből őskori és középkori cserepeket, néhány téglatöredéket és habarcsdarabokat gyűjtöttem. A peremeken, elsősorban a Ny-i, ÉK-i és DK-i oldalon, sok a paticstöredék.

MIKLÓS ZSUZSA

246. Százhalombatta, Földvár
(MRT 7. k. 27/2. sz. lh.)
(Pest megye) B

2001. július 31. és szeptember 10. között folytattuk az 1998-ban megkezdett mintegy 6 m vastag rétegsorral rendelkező bronzkori tell telep további feltárását a 20×20 m-es szelvényünkben.

Módszertanilag az objektumokból továbbra is rostálunk minden kihordott földmennyiséget: feltöltésből illetve objektumok közötti felületből mintavételszerűen csupán egy talicskányit (50 l). Az iszapolásra szánt földmintákat szisztematikusan, minden négyzetből valamint minden objektumból meghatározott mennyiségben vetünk fel és iszapoltunk ki.

A szelvény É-i oldalán a tavalyi urnamezős házrészlet alatt, részben tőle K-re, egy jól átégett objektum omladékát találtuk meg. Az omladék helyenként 25–35 cm vastag volt. Elbontása közben többszörös lesározást és rengeteg kisebb cölöplyukat találtunk, melyek közül néhány egy kisebb osztófalhoz tartozott. A többi valószínűleg belső szerkezeti elem, amelyekben a cölöp- illetve karólyukakok kívül más nem volt megfogható. Az objektumnak csupán D-i oldala (2 m szélességben) esik a szelvénybe.

A szelvény K-i oldalán tovább mélyítettük a szelvényt és több összeomlott, átégett építménymaradvány omladéktöredékét sikerült megfogni. A szelvényfal DK-i részében egy kitapasztott, de át nem égett kemence szerkezetét találtuk meg. Tőle D-re egy nagy, kevert anyagú gödröt bontottunk ki, amelyből egy agancsból faragott díszített lószerszámogomb került elő. A szelvény középső részén, az egykori „központi” letapasztott lejtős munkafelület alatt, vastag feltöltést bontottunk, amelyben néha kisebb területű letaposott munkafelületeket tudtunk megfogni. Némely esetben ezekhez a felületekhez kisebb tüzelési helyek is tartoztak.

Szelvényünk Ny-i felében egy valószínűleg késő bronzkori áldozógödröt találtunk. A gödör nagyon sekély volt, teteje vastagon (15–20 cm) tömve volt átégett omladékkal, alatta számos teljes edényt tudtunk kibontani. A gödör legalján néhány igazán kivételes csontszerszám került elő.

Munkatárs: Vicze Magdolna. Konzulens: Szabó Miklós.

Az ásatáson részt vettek Berzsényi Brigitta, Kreiter Attila, Judith Rasson, Joanna Sofaer Derevenski, Guba Szilvia régészek, Füköh Dániel, Knippl István, Horváth Antónia szegedi, Nyíri Borbála, Jeney Rita, Mészáros Krisztina budapesti, Orbán Mihály, Ráduly Zoltán miskolci, Kovács Gabriella gödöllői, valamint 8 Southamp-

ton-i, 2 Durham-i és 6 svéd régészhallgató. Az ásatást meglátogatta: Kristian Kristiansen (Göteborg Univ.), Marie-Louise Sørensen (Cambridge), Gilian Wallace (Durham Univ.).

POROSZLAI ILDIKÓ

247. Százhalombatta, Szőlőskert
(Pest megye) B

A 2001. évi terepbejárás szorosan kapcsolódott az 1999-ben megkezdett terepbejárás kutatáshoz. A célkitűzés az volt, hogy részletesen megismerjük a százhalombattai bronzkori földvárral egyidős különböző típusú lelőhelyeket egy kisebb, geográfiailag összefüggő területen, a Benta-völgyben.

Az 1999-es szélesebb körű vizsgálódás után idén egy koncentráltabb vizsgálódást végeztünk. Az október 27-től november 3-ig tartó munkánk során megkerestük a százhalombattai Földvárhoz térben legközelebb fekvő település nyomait. Ezt a Földvártól kb. 1 km-re Ny-ra egy horhos és egy kis liget-erdő mellett találtuk meg. Mint kiderült, a lelőhely még nem ismeretes, és az MRT-ben sem szerepel. Miután mikro-regionális kutatásaink egyik fő kérdése a bronzkori telepek mérete, szerkezete és ezeknek az egymáshoz való viszonya, úgy döntöttünk, hogy ezt az új lelőhelyet részletes felszíni kutatással vizsgáljuk meg. A település kiterjedésének és méretének meghatározása után 3 db 10 m széles tengelyt jelöltünk ki, melyek közül az egyik hosszában szeli keresztül a lelőhelyet, a másik kettő erre merőlegesen keresztben helyezkedik el. Ezekben a sávokban összesen 27 db 10×10 m-es négyzetet tűztünk ki, melyek területéről minden egyes leletet bemértünk és mm-papíron feltüntettünk. A felszíni leletanyag szóródásának struktúráját dokumentáltuk, amit a későbbiekben összehasonlítottunk egyrésztől más lelőhelyek hasonló felmérésével, valamint az itt tervezett ásatás eredményeivel.

Kijelöltünk továbbá a 27 db 10×10 m-ben 10 db 1×1 m-es kisebb négyzetet, amiket a felszíni szóródás variációinak figyelembe vételével választottunk ki. Ezekben az 1×1-esekben átrostáltuk a felső humusz réteget. Két kérdésre keressük a választ. 1. Milyen vastag a kultúrreteg és milyen mélységben jelentkezik az altalaj? 2. Van-e összefüggés a felszíni és a felszín alatti régészeti anyag mennyisége között? Ez a kérdéssor természetesen a későbbi ásatás során tovább fejleszthető.

A terepbejárásnak tehát három jelentős eredménye volt. Első: találtunk egy eddig ismeretlen lelőhelyet, amit Százhalombatta-Szőlőskert néven dokumentáltunk. Második: megtaláltuk a bronzkori tell-hez legközelebb eső első „szatelit-telepet”. Harmadik: őskori lelőhelyek szempontjából új módszert alkalmaztunk a felszíni és felszín közeli régészeti anyag dokumentálásában.

Résztevők: Nyíri Borbála, Jeney Rita, Kovács Gabriella, Füköh Dániel, Knippl István, Berzsényi Brigitta, Tétényi Csaba, Ondrejó Mihály egyetemi hallgatók.

VICZE MAGDOLNA